

ԺԱՂԱՎՐԴԻ ԼՈՒՍՆԵՐՈՐՈՒԹԻՒՆԸ.

Ը. ԿՊՐՈՆԵՐ.

Ախալքալուսի կան հետևեալ գաղթները.

Ա. Ս. Մետրովքեան Հայոց եկեղեցական-ճիւղեան ազա-
լոց երկդասեան ուսումնարան. հիմնուած է 1836 թուին
Կարապետ արքեպիսկոպոսի նախաձեռնութեամբ և ծախսով:
Այժմ ամփոփուած է Ս. Խաչ եկեղեցու գուլթի անյարմար
և հին շինութեան մէջ:

Իւրաքանչիւր տարի միջին թուով ունենում է 4—5
ուսուցիչ, 140—160 աշակերտ:

Բ. Ս. Ստեղծատեան Հայոց եկեղեցական-ճիւղեան օրիոր-
դաց երկդասեան ուսումնարան. բացուած է 1870 թուին Ա-
խալքիսայի նախկին յաջորդ Գեր. Սուքիաս վարդապետի (այժմ
եպիսկոպոս) յորդորմամբ և Արժանապատիւ հարք Յովհան-
նէս Քաղապետեան և Խորէն Բարսեղեանի ջնօրհիւ, որոնք
յոնան են առել առաջին տարին չորս գոտի աւանդել:

Այժմ այդ գաղթոցը զետեղուած է Ս. Խաչ եկեղեցու
գուլթի բաւական յարմարուար շինութեան մէջ և ազալոց
գաղթոցից բաժանուած է միայն մի պատնէշով:

Իւրաքանչիւր տարի ունենում է միջին թուով երկու
վարժուհի, 4 ուսուցիչ և 150—180 աշակերտուհի:

Այս երկու գաղթոցների տարեկան մուտքն ու ելքը
3238 բուրջի է:

Գ. Ռուսաց քաղաքային շարս գատարանեան գպրոց-
բացուած է 1889 թուին: Արա շինութիւնը բաւական վա-
րելու է առողջապահական պահանջներին յարմարացրած է,
որի վրայ քաղաքը ծախսել է 15,200 ր. 18 կոպէկ:

Իւրաքանչիւր տարի ունենում է հինգ սւսուցիչ,
130—140 աշակերտ:

Դ. Շուսով բացուելու է գիւղատնտեսական գպրոց,
որի շինութեանն արդէն ձեռնարկել են:

Քաղաքում կրթական ուրիշ հիմնարկութիւններ չկան:

Ամբողջ գաւառում մինչև 1881 թուականը կային Հա-
յոց գիւղական-տարրական գպրոցներ, սակայն երբ կառավո-
րութիւնը բացեց արքունի գպրոցներ, գրանք հետզհետ
փակուեցան և այժմ ոչ մի Հայոց սւսումնարան չկայ:

1881 թուից սկսուած նախկին գաւառապետ Դրազգազի
շանքով գաւառումս բացուած են Ռուսաց ժողովրդական
գիւղական միգասեան տաւն և հինգ գպրոց, որոնց պահ-
պանութեան համար ժողովուրդը վճարում է տարեկան
7726 րուբլի 32 կոպէկ. և տաւր քաղաքական շինութիւննե-
րի համար ծախսել է մօտ 25,000 րուբլի:

Նեակեալ տղիւսակը ցոյց է տալիս թէ այդ գպրոցնե-
րը որ գիւղերումն են գտնոււմ, երբ են հիմնուած, տարեկան
միջին թուով քանի աշակերտ ունին և տարեկան ծախսը որ-
քան է:

Համար ըստ հանգրվան	Գ Ի Ի Ն Ե Ր.	Հիմնադր. տարին.	Սովորողներ.			Մարք.	
			Ա.բ.	Ի.գ.	Երկու սեռեր		
1	Աղաստան	1882	75	7	82	501	—
2	Արագած	„	69	14	83	525	—
3	Բարալէթ	1868	91	10	101	1043	—
4	Գանձա	1881	73	2	75	370	—
5	Գեօնգուրա	„	61	—	61	378	—
6	Դիլիսկա	„	37	—	37	395	—
7	Էշտիա	„	85	—	85	493	—
8	Խզարուրա	„	52	—	52	437	—
9	Խըրթըղ	1885	73	—	73	435	—
10	Կարծախ	1881	92	—	92	429	—
11	Կարտիկամ	„	76	—	76	406	—
12	Հոկամ	„	27	—	27	318	—
13	Սաթխա	1875	51	4	55	364	—
14	Վալիան	1881	76	—	76	525	—
15	Քիլգա	1868	42	11	53	440	—
			980	48	1028	7059	—

Այս աղիւսակից երևում է. ա. իւրաքանչիւր գաղտնի գաղխ է 3696 մարդ, 'ի բաց աններով գաւառուաները, որոնք ոչ փող են առլիս և ոչ ուղարկում երեխաներին ուսումնարան:

բ. Գաւառիս բոլոր, բացի գաւառուաների, 8—18 տարեկան երեխաներից—6128—միայն 16,3 0/0 է յաճախում գաղտնի:

1890 թուին էլ Քիլգա վերաբնակ գիւղում բացուած է ձեռագործի արքունական գաղտնի:

Իսկ զաւտոյս բոլոր արական կրթարաններում, ինչպէս երևում է 1886 թուի աշխարհագրութիւնից.

Քաղաք. Եւ լ. գ. աւ. ւ. օ. և ռ.:	Ստացել կամ ստանում են կրթութիւն:						
	I. Բարձրագոյն դպրոցում	II. Միջնակարգ դպրոցում	III. Մարին, Գ. գ. կարգի ուսումնարանում	IV. Մարին, Գ. գ. կարգի վարժարաններում	Ա. ա. տ. ն. ի. կ. բ. թ. ո. ւ. թ. ի.	Այլ մի տեղ չկրթւած:	Յայտնի չէ թէ ուր է կրթւած:
Ամբողջ զաւաւտում	17	37	20	854	96	1259	—
Գաւառ.	1	37	67	1160	235	29715	331218
Ամբողջ զաւաւտում	18	74	87	2014	331	30974	333601

Այս ազիւսակից երևում է, որ կրթութիւն ստացողները կազմում են ամբողջ ազգաբնակչութեան հետեւեալ տոկոսները:

Քաղաքի	44,0.
Գաւառի	4,5.
Ի միասին	7,5.

Իսկ իգական սեռի կրթութիւնը շատ աննոխանակի գրութեան մէջ է և հազիւ թէ հասնի 1⁰/₁₀:

Արական սեռի գրագէտների թիւը ըստ ազգութիւնների հետեւեալն է 1).

	Ընդամենը	0/0
Հայեր	2160	9,0
Ռուսներ	68	2,1
Վրացիներ	165	8,8
Վրացի մահադականներ	83	2,5
Փրզեր	4	1,0
Կարելի է ենթադրել, որ Հայ գրագէտների 0/0 իննից էլ աւելի լինի:		

Բ. ԴՐԱԳԱՐԱՆ-ԸՆԹԵՐԱԾԱՐԱՆ,

Ախալքալաքում 1880 թուի Մայիսի 24-ին բացուած է Հայոց երկսեռ դպրոցներին կից, կոչուող մի գրագարան-ընթերցարան:

Դրագարան-ընթերցարանը գտնւում է Ս. Սանգիտեան դպրոցին կից մի շինութեան մէջ. բաժանուած է երկու մասի՝ տղամարդկանց և կանանց. սակայն կանայք գեո ևս շատ քիչ են յաճախում:

Դրագարան-ընթերցարանն այժմ ունի 1440 օրինակ հայերէն և ռուսերէն գիրք: Բացի օրանից առօրեան ստանում է 21 հայերէն և ռուսերէն պարբերական թերթ:

Ամսական անդամավճարն է 40 կոպէկ: Դրագարանը կառավարում է հիմնադիր անդամների ժողովը և կառավար-

*) ԲԱՆԴՈՒՄԱՆ. ԱՆԿԱՆԱԿԱՆՈՒՄԻ ԴԵՐՈՒՆ ԿԵ. 46:

բուժեան առաջ պատասխանատու է նրա նախագահը, որ ընտրուած է Հիմնադիր անդամներից ձայների առաւելութեամբ:

Հիմնադիր անդամ կաշւում են նրանք, որոնք միշտ տարեկան անդամովնա՝ 4 ր. 80 կ. վճարելուց զատ, միտնուազ նուիրում են գրադարանին 10 րուբլի: Այժմ գրադարան ընթերցարանն ունի 23 Հիմնադիր անդամ:

Դիւղական քաշանաններից ու տիրացուներից մի քանիսն էլ անդամ են գրադարանին:

Կ. ԹԱՅՐԻՆ.

Ախալքալաքը թէև չունի թատրոնական շինութիւն և գերատանական մշտական խումբ, բայց և այնպէս զուրկ չէ ներկայացումներից: Ս. Սանդիտեան օրիւրդաց զպրօցի ընդարձակ գաշլիհում շինուած է բեմ և սուսւցլական խմբերը յաճախ քաղաքացիների մասնակցութեամբ տալիս են տարեկան 3 — 5 ներկայացում: Իւրաքանչիւր ներկայացումից միջին թուով գայանում է 80 րուբլի արգիւնք, որը և յատկացւում է մի որևէ բարեգործական նպատակի:

Փողոմուրդը շատ սիրով յաճախում է ներկայացումներին և գրեթէ միշտ գաշլիհը լի է լինում:

3-3485 709 139